

13.4.2026

Lakivaliokunnan kuuleminen HE 25/2026 asiantuntijalausunto

Vankilavirkailijain Liitto VVL ry.

Taustaa nyt käsillä olevaan henkilöstöpulaan

Rikosseuraamuslaitos (Rise) linjasi vuosina 2010-2019 Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen (RSKK) sisäänottomääräksi vuosittain keskimäärin 40 opiskelijaa. Tämä linjaus aiheutti itsessään jo henkilöstöpulan valvontahenkilökuntaan, koska valmistuneita ei tullut riittävästi.

Rise on myös tehnyt merkittäviä heikennyksiä henkilöstön työhyvinvointiin sekä valvontahenkilökunnan työvuoroihin. Nämä ovat heikentäneet selkeästi Risen pitovoimaa työnantajana. Valvontahenkilökuntaa on lähtenyt muun muassa poliisivankiloihin ja Tulliin.

Kolmas merkittävä seikka henkilöstöpulaan on vankimäärän merkittävä kasvu. Henkilöstömäärä ei ole kasvanut vankimäärän ohessa, joten henkilöstöpula on konkretisoitunut voimakkaan vankimäärän kasvun myötä.

Rise on omissa teksteissään usein maininnut valvontahenkilökuntapulan johtuvan siitä, ettei RSKK ole pystynyt kouluttamaan riittävästi vartijoita. Tämä ei pidä paikkaansa, koska Rise on itse linjannut RSKK:n opiskelijoiden sisäänottomäärät. Mikäli Rise olisi linjannut sisäänottomäärän isommaksi, näin olisi RSKK:ssa tehty. Syytä ei siis voi vierittää RSKK:n niskoille. Vuodesta 2022 vuoteen 2026 kouluttamattomien sijaisvartijoiden määrä on laskenut noin 60 %.

Esittelyssä oleva koulutusuudistus

Hallituksen esityksessä ehdotetaan RSKK:n antaman koulutuksen rinnalle uutta koulutusmallia, jossa Rikosseuraamusalan tutkinto voitaisiin suorittaa työn ohessa. Vaikka tavoite henkilöstömäärän kasvattamisesta on oikea, ehdotettu keino on luonteeltaan paniikkiratkaisu. Mallin tavoite on saada mahdollisimman nopeasti henkilöitä töihin, mutta koulutuksen laatu kärsisi samalla.

Ehdotetun mallin mukaisesti henkilöt palkattaisiin määräaikaisiin virkasuhteisiin ja sen ohella henkilöt opiskelisivat omalla ajallaan Rikosseuraamusalan tutkinnon. Teoriaopinnot olisivat verkossa ja ne tehtäisiin omalla ajalla, paitsi nyt Rise on linjannut, että lähiopetus RSKK:ssa olisi työaikaa. Rise on siis muuttanut linjaustaan erilaiseksi, kuin se on hallituksen esityksessä. Käytännön asiat opetettaisiin vankiloissa, joissa jo nyt on

hankaluutta saada työaika vartijakokelaiden perehdytykseen. Usein on tilanteita, jossa kuukauden vankilassa ollut kouluttamaton vartija perehdyttää juuri vankilaan tullutta uutta kouluttamatonta vartijaa.

Melkein jokaisessa vankilassa on työpaikkaohjaajat, mutta he tekevät työpaikkaohjausta eli kokelaiden perehdytystä oman työnsä ohella. Lisäksi tässä uudessa mallissa ei ole teoriaopetusta uusille, vaan he menevät suoraan töihin. Kuka siis määrittelee sen, osaavatko uudet työn ohessa opiskelevat kaikki rikosseuraamusalalla sovellettavat lait, asetukset ja muun sääntelyn?

Tämä uusi malli lisää opiskelua verkossa. Verkko-opinnoissa ei voi koskaan olla varma, kuka suorittaa välitehtävät tai jopa tentin. Tässä esitetyssä mallissa opiskelu tehdään omalla ajalla, joten silloin myös tentit suoritetaan omalla ajalla verkossa, eikä kukaan valvo tentin suorittamista. Miten siis voidaan varmistua siitä, kuka sen tentin on oikeasti tehnyt? Näin ollen on riski, ettei todellista oppimista tapahdu. Verkko-opinnot poistavat myös erittäin tärkeän vertaistuen. Kun opiskelijat ovat tunnilla fyysisesti paikalla, aiheen myötä keskustellaan ja he, joilla on vankilakokemusta, voivat kertoa, miten asiat käytännössä toteutuvat. Samalla saadaan asioihin näkemyksiä monelta kannalta. RSKK:n nykyisessä mallissa verkko-opintoja on myös lisätty, eikä se ole VVL ry:n saamien tietojen mukaan saanut kannatusta opiskelijoilta, vaan myös opiskelijat haluaisivat, että teoriakoulutus järjestettäisiin läsnäolokoulutuksena RSKK:ssa.

Verkko-opetuksen iso haaste ja myös tärkeä turvallisuusnäkökulma on se, että alustat, joilla opiskellaan eivät ole riittävän tietoturvallisia. Vartijoille opetetaan paljon asioita, jotka on kirjattu salassa pidettäväksi. Mikäli henkilö opiskelee julkisissa tiloissa esimerkiksi kirjastossa ja epähuomiossa unohtaa tyhjentää välimuistin, on salassa pidettävä tieto mahdollisesti kaikkien saatavilla. Samoin joku ulkopuolinen voi kuulla opetuksen joko kotona tai julkisissa paikoissa esim. kirjasto, jos opiskelija ei käytä kuulokkeita.

RSKK:n aseman säilyttäminen itsenäisenä oppilaitoksena

VVL ry:n mielestä on äärimmäisen tärkeää, että RSKK säilyttää itsenäisen asemansa oppilaitoksena. Kun RSKK säilytetään itsenäisenä oppilaitoksena, voidaan varmistaa riittävä pedagoginen osaaminen myös oppilaitoksen johtajalla. Mikäli RSKK sisällytetään kehittämisen ja ohjauksen vastuualueeseen, ei voida varmistaa sitä, että asioista päättävällä vastuualueen johtajalla on pedagogista osaamista. On opiskelijoiden oikeusturvan takaamiseksi tärkeää, että opinnoista päättävällä henkilöllä on pedagoginen osaaminen. EU- tasoiset säädökset määrittelevät, että opinnot tulee tarjota itsenäisen oppilaitoksen.

RSKK:ssa tulee säilyttää johtokunta. Johtokunnassa on ollut edustettuna opetusala, rikosseuraamusala, sidosryhmät sekä henkilöstö. Johtokunnan lakkauttaminen poistaa näiltä ryhmiltä lakisääteisen vallan osallistua päätöksentekoon. Henkilöstöjärjestöt ja opetusalan asiantuntijat eivät enää pääse suoraan vaikuttamaan strategiaan linjauksiin tai opetussuunnitelmiin hallintoelimen kautta. Jatkossa Rikosseuraamuslaitoksen kehittämisen ja ohjauksen vastuualueen johtaja päättää opetussuunnitelmasta

yksikönpäällikön esityksestä. Tämä vähentää koulutuksen pedagogista itsenäisyyttä ja alistaa opetussisällöt herkemmin operatiivisille tai taloudellisille suhdanteille. Toimivallan siirtämisessä ei ole huomioitu riittävää opetusalan ja koulutuksen osaamista. RSKK:n yksikönpäällikön kelpoisuusvaatimuksista on esityksen mukaan tippumassa pois perehtyneisyys henkilöstökoulutukseen ja koulutuskeskuksen toimialaan. Tämä voi olla haitaksi pedagogiselle kehittämiselle. RSKK:n katsotaan olevan Rikosseuraamuslaitoksen sisälläkin erityistä toimintaa järjestävä yksikkö, jossa edellytetään erityistä pedagogista osaamista. Sen vuoksi RSKK:ssa tulee jatkossa olla oma johtokunta, joka tekee päätöksiä RSKK:n omaan toimintaan liittyvistä seikoista.

Opintososiaaliset edut

RSKK:n opiskelijoille tulee jatkossakin säilyttää nyt olemassa olevat opintososiaaliset edut, joita ovat ilmainen asuminen kurssihotellissa ja ilmainen lounas. Ne ovat merkittävä etu, joilla voidaan kilpailla opiskelijoista. RSKK:n budjetti on häviävän pieni osuus koko Risen budjetista, joten säästösyynä opintososiaalisia etuja ei voida esittää. Rise tarvitsee paljon uusia koulutettuja vartijoita, joten etuja, joilla voidaan houkuttaa opiskelijoita opiskelemaan RSKK:een ei kannata missään tapauksessa poistaa.

Lisäksi pitää varmistaa opiskelijoiden yhdenvertainen asema. Tällä hetkellä Rise on linjannut, että työn ohessa opiskeleville maksetaan palkka RSKK:ssa opiskeltavalta lähijaksolta. RSKK:n kautta opiskelevat joutuvat opiskelemaan lähijaksot omalla ajallaan ilman palkkaa. Tämä asettaa opiskelijat eriarvoiseen asemaan, eikä se ole sallittua.

Vankilavirkailijain Liiton ehdotukset koulutusuudistukseen

Vankilavirkailijain liitto ry ei kannata nyt meneillään olevaa koulutusuudistusta esityksessä olevassa muodossa. VVL ry:n mielestä Rikosseuraamusalan koulutuskeskus tulee säilyttää itsenäisenä toimijana ja sillä tulee säilyttää johtokunta. VVL ry on myös sitä mieltä, että vanginvartijan tutkintokoulutus tulee säilyttää Rikosseuraamuslaitoksen koulutuskeskuksessa, ja vain RSKK:sta valmistuneet saavat vanginvartijan kelpoisuuden. Näin voidaan taata koulutuksen tasalaatuisuus ja yhdenvertaiset toimintamallit.

RSKK:lle tulee järjestää riittävät tila- ja henkilöstöresurssit, joilla turvataan Rikosseuraamusalan tutkinnon yhdenvertainen ja laadukas suorittaminen.

Lisäksi asetuksella pitää linjata siten, että koulutukseen liittyvät kirjalliset tentit pitää suorittaa paikan päällä RSKK:ssa. Näin pystytään parhaiten varmistamaan riittävä osaamisen ja sulkemaan tekoälyn käyttäminen tenttien yhteydessä.

Palvelujen hankkiminen ulkopuolisilta

Vankilavirkailijain Liiton mielestä on kannatettavaa, että joitakin palveluja voidaan hankkia ulkopuolisilta palveluntuottajilta. Tämä ei saa missään tapauksessa koskea koulutusta eikä myöskään valvonta-/vartiointipalveluja. Nyt esittelyssä olevaa palvelujen hankintaa ei saa laajentaa koskemaan millään tavoin Rikosseuraamusalan tutkintoa. Tutkinto pitää jatkossakin suorittaa RSKK:ssa. Valvonta-/vartiointipalveluja ei saa hankkia ulkopuolisilta palveluntuottajilta, vaan ne on hoidettava Risen omalla henkilöstöllä.

Seija Mäenpää

Vankilavirkailijain Liito VVL ry.